

SEKCIJA 1. ЭКОНОМИКА И МЕНЕДЖМЕНТ

CZU 334.7:001.895:070

IMPORTANȚA INOVAȚIILOR PENTRU DEZVOLTAREA ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII COMPETITIVE

Stratan Alexandru , dr.hab., prof.univ.,
memb. cor. AȘM, INCE, alex_stratan@yahoo.com

Introducere.

Dezvoltarea IMM-urilor este condiționată de un șir de factori: resurse umane, resurse financiare, atragerea investițiilor, cooperarea întreprinderilor, politica statului de dezvoltare a antreprenoriatului, mediul de afaceri în țară/regiune și inovațiile. Astăzi, companiile trebuie să poată să fie în mod constant inovatoare pentru a-și menține sau îmbunătăți poziția pe piață. Este un mare avantaj competitiv pentru companii de a fi în măsură să introducă produse noi pe piață înainte de concurenții lor, câștigând în acest fel cote semnificative de vânzare.

În Republica Moldova până recent nu a fost posibilă analiza activității IMM-urilor inovatoare din lipsa datelor statistice. Începând cu anul 2017, Biroul Național de Statistică **aprezentat pentru prima dată informația privind activitatea de inovare a întreprinderilor în Republica Moldova în anii 2015-2016**[1]. Astfel, ponderea IMM-urilor inovatoare în totalul întreprinderilor inovatoare din Republica Moldova în anul 2016 a constituit 90%. Deși ponderea IMM-urilor în totalul întreprinderilor inovatoare este semnificativă, ponderea IMM-urilor inovatoare în totalul întreprinderilor incluse în cercetare este nesemnificativă (de 18,8%%). Astfel, din 3233 de întreprinderi incluse în cercetare doar 609 de IMM –uri au fost inovatoare.

Rezultatele cercetărilor (în baza interviurilor).

La etapa actuală de dezvoltare a economiei nici o întreprindere, cu atât mai mult nici o țară nu pot fi competitive în lipsa activității de inovare. În acest sens, în ultimii ani, a fost adoptată o serie de legi și strategii, orientate spre stimularea elaborării și implementării inovațiilor. Cele mai principale sunt: Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, nr.259 din 15.07.2004 și Legea nr.226 din 01.11.2018 cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare[2, 3].

Cu toate că a fost elaborat cadrul legislativ inițial și create instituțiile de susținere, activitatea inovațională este într-o măsură insuficientă susținută în Republica Moldova. În primul rând, în realitate nu sunt elaborate mecanismele (regulamente, instrucțiuni, hotărâri de guvern, etc.) de implementare a legislației cu privire la inovare. Cadrul legislativ are un caracter mai mult declarativ și nu există o corelare între principalele domenii de politici publice. Mai mult, nici noua lege nu prevede facilități fiscale și vamale pentru rezidenții acestor structuri. În anul 2012 au fost anulate facilitățile fiscale și vamale, oferite inițial prin Legea nr.138 din 21.07.2007 cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare, dar până atunci nici un rezident nu a beneficiat de ele. Aceasta descurajează mediul de afaceri și investitorii să investească în această activitate. În al doilea rând, activitatea de cercetare aplicată nu este orientată preponderent spre creșterea competitivității, spre domeniile prioritare și necesitățile societății, astfel, conexiunea cu sectorul privat este una slabă, acestea două se dezvoltă separat una de alta, reducându-se la un număr restrâns de posibilități, care pot fi realizate prin transferul de cunoștințe și în unele cazuri – prin transferul tehnologic. În al treilea rând, la elaborarea politicii în domeniul inovării nu participă toți actorii principali, interesați în dezvoltarea acestui domeniu important, ceea ce în final, duce la ineficiența acestei politici și la un impact minim al acesteia asupra dezvoltării sectorului IMM. În ansamblu, încurajarea activității de inovare în Republica Moldova nu are un caracter sistemic, ci poartă un caracter fragmentar.

Documentul de politici care a vizat în mod direct domeniul inovării a fost Strategia inovațională a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru Competitivitate”[4], abrogată o dată cu intrarea în vigoare a HG cu privire la aprobarea Programului național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia[5]. Pe lângă legislația și documentele de bază care vizează în mod direct sfera inovării, există un șir de documente de politici care ating într-o măsură oarecare și domeniul inovării. De exemplu, în Foia de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova sunt incluse mai multe obiective și acțiuni: orientarea firmelor spre inovare; adaptarea programelor de instruire formală la necesitățile dezvoltării inovaționale și susținerea intrării tinerelor talente în sfera inovațională; consolidarea conexiunilor de inovare între companii, sectorul educațional și de cercetare, etc[7].

Prin HG nr. 685 din 13.09.2012 a fost aprobată Strategia de dezvoltare a sectorului IMM-urilor pentru anii 2012-2020 care oferă cadrul de politici pe termen lung și mediu privind dezvoltarea sectorului orientat spre exporturi, investiții și inovații și a dezideratului politic de integrare europeană. Una dintre cele 8 direcții prioritare este destinată Sporirii competitivității IMM-urilor și încurajării spiritului inovator[6].

Pentru a identifica principalele caracteristici ale cooperării IMM-urilor și cercetătorilor în vederea dezvoltării inovațiilor, în cadrul Institutului Național de Cercetări economice (INCE) au fost realizate un șir de interviuri cu reprezentanți ai businessului mic și mijlociu și ai instituțiilor, care sunt interesate sau trebuie să fie interesate în promovarea procesului de implementare a inovațiilor în cadrul IMM-urilor. Acestea sunt centrele științifice și universitățile, organizațiile intermediare dintre mediul de afaceri și știință, precum și organele administrației publice.

La argumentarea alegerii metodei de cercetare s-a ținut cont, că nivelul activității inovaționale a IMM-urilor autohtone este destul de scăzut. Această concluzie a fost confirmată de mai multe ori prin rezultatele proiectelor precedente, care reflectă participarea limitată a IMM-urilor autohtone la implementarea inovațiilor.

Cauzele orientării insuficiente a cercetătorilor asupra necesităților sferei de afaceri constau în următoarele: insuficiența la cercetători a calităților antreprenoriale, orientate asupra comercializării rezultatelor muncii lor. În afară de aceasta, angajații sferei științei nu sunt capabili să-și promoveze rezultatele cercetărilor, neavând proceduri de marketing corespunzătoare. Cercetătorii nu dispun de informații privind necesitățile antreprenoriatului. Acest lucru este condiționat de mai mulți factori, principalele fiind următoarele:

- există contacte insuficiente dintre instituțiile științifice/universități și sfera de afaceri;
- nu este elaborat sistemul de stimulare a cercetătorilor, rezultatele cărora sunt utilizate practic în economie;
- antreprenorii nu sunt pregătiți pentru utilizarea rezultatelor cercetărilor, fapt condiționat de următoarele (nedorința întreprinderilor autohtone de a finanța cercetările sau lipsa resurselor necesare, neînțelegerea importanței și, respectiv, a costului înalt al rezultatelor științifice).

Principalele cauze pentru interes insuficient al IMM-urilor în implementarea rezultatelor cercetărilor sunt următoarele:

- costul ridicat al procesului de implementare a inovațiilor și perioada lungă de recuperare a investițiilor, ceea ce necesită resurse financiare considerabile;
- Insuficiența potențialului uman la IMM-uri, care se referă la diferite grupe de persoane:
 - a. personalul, care participă la procesul inovațional. În acest context este necesar de a menționa și nivelul jos al potențialului științific al angajaților IMM-urilor.
 - b. se observă o insuficiență de personal calificat, care participă la procesul de producție.
- lipsa informației privind existența anumitor rezultate științifice și a abilităților de a le găsi;
- nedorința antreprenorilor de a risca, investind resurse în elaborarea produselor inovaționale;

- insuficiența încrederii față de cercetători și rezultatele activității lor;
- lipsa motivațiilor interne pentru antreprenori, deoarece în prezent consumatorii autohtoni sunt satisfăcuți de calitatea produselor oferite, care se bazează pe tehnologii învechite, utilizate la fabricare și management. Aceasta determină în mare măsură orientarea nu prea înaltă a antreprenorilor asupra dezvoltării afacerilor.

Concomitent, au fost identificate principalele *posibilități de dezvoltare a parteneriatului* dintre întreprinderi și cercetători cu participarea statului, la care au fost referite următoarele: în țară este elaborată și adoptată legislația, precum și documentele de politici; sunt create și funcționează instituțiile intermediare; există un potențial științific destul de reprezentativ; mediul științific lent, dar începe să conștientizeze necesitatea orientării asupra cercetărilor științifice aplicative, inclusiv utilizării acestora în afaceri; în comunitatea de afaceri la unii antreprenori apare înțelegerea necesității implementării inovațiilor, importanței utilizării rezultatelor științei pentru dezvoltarea afacerilor; cresc posibilitățile de finanțare externă pentru Republica Moldova, cercetătorii și antreprenorii locali au șansa de a participa în programe ale Uniunii Europene.

Totodată, au fost identificate constrângerile, cu care se confruntă participanții la procesul de transfer tehnologic – întreprinderile, cercetătorii și instituțiile intermediare:

- insuficiența lucrătorilor cu calificările necesare;
- insuficiența posibilităților financiare, care este un obstacol pentru toate părțile;
- lipsa de informații, care ar putea contribui la implementarea inovațiilor;
- conștientizarea insuficientă a importanței cooperării de către antreprenori și cercetători, care sunt principalii actori ai procesului elaborării și implementării inovațiilor;
- complexitatea de a găsi partenerul necesar, apărută la acei antreprenori și cercetători, care sunt interesați în cooperare;
- lipsa stimulentei economice pentru savanți de a iniția cercetări, și pentru antreprenori – de a implementa inovații
- lipsa cunoștințelor și competențelor la majoritatea cercetătorilor în promovarea rezultatelor personale pe piață;
- riscul înalt al investițiilor, legate de implementarea inovațiilor.

Concluzii și propuneri.

Referitor la îmbunătățirea documentelor de politici care vizează inovarea, urmează a consolida eforturile de coordonare între diferiți actori din domeniul inovării, precum și mecanismele de monitorizare și evaluare în vederea creării unui echilibru dintre politicile, programul în domeniul inovării și planurile de acțiune cu Planul de acțiune al Strategiei de dezvoltare a sectorului IMM. A analiza posibilitățile de acordare a stimulentei (fiscale, creditare, vamale etc.) pentru rezidenții parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare. La elaborarea viitoarelor documente de politici, este necesar de a selecta mult mai argumentat indicatorii cheie, planificați de a-i realiza, în cazul implementării cu succes a strategiei, având în vedere că aceștia ar trebui: (i) să fie clari (ușor de înțeles), iar numărul limitat; (ii) să reflecte completitudinea și calitatea acțiunilor realizate; (iii) să fie relativ ușor de calculat în baza datelor statisticii naționale.

Referitor la îmbunătățirea politicii de dezvoltare a IMM-urilor, a îmbunătăți monitorizarea realizării politicilor de stat, care au impact direct sau indirect asupra afacerilor, concretizând (1) indicatorii de evaluare a măsurilor propuse și (2) asigurând transparența rapoartelor pregătite și incluzând direcțiile de utilizare a mijloacelor financiare. În Strategia IMM se acordă o atenție absolut insuficientă măsurilor de susținere, care sunt foarte importante pentru dezvoltarea IMM-urilor, în special: cooperării între întreprinderile mari și IMM-uri; susținerii fiscale a micilor întreprinderi; etc. Se pune un accent insuficient pe dezvoltarea întreprinderilor cu potențial de creștere durabilă și pe termen lung, având în vedere și start-up-urile, bazate pe know-how-ul tehnologic. Aceste direcții ar trebui luate în considerare la elaborarea următoarelor documente de politici în sectorul IMM. Este necesar de a intensifica susținerea de stat a instituțiilor

de infrastructură, care îmbunătățesc accesul la resurse (consultanță, pregătirea cadrelor, asistență financiară etc.).

Referitor la îmbunătățirea procesului de implementare a rezultatelor cercetării în cadrul IMM-urilor, se impune elaborarea programului special de stat, orientat asupra dezvoltării inovatoare a IMM-urilor și destinat, în principal, pentru dezvoltarea la antreprenori și cercetători a cunoștințelor necesare. Crearea Fondului de dezvoltare a cercetărilor științifice și de implementare a acestora în cadrul IMM-urilor. Promovarea largă în societate, în primul rând, în comunitatea științifică și de afaceri, a necesității implementării inovațiilor, bazate pe rezultatele cercetărilor științifice. Elaborarea unui mecanism de identificare a necesităților antreprenorilor în cercetări științifice. A identifica continuu necesitățile economiei naționale în cercetare, și respectiv, a orienta savanții autohtoni să activeze conform priorităților stabilite. Monitorizarea rezultatelor tematicii, realizate din contul bugetului de stat, în interesele economiei naționale prin intermediul Ministerului Economiei și Infrastructurii în comun cu ministerele sectoriale și reprezentanții comunității de afaceri.

Referitor la dezvoltarea formelor de asociere a întreprinderilor, a contribui la dezvoltarea oricăror forme de asociere a întreprinderilor – instituirea clusterelor, etc. Asocierea antreprenorilor va permite de a spori potențialul lor de producție, de a proteja și promova mai cu siguranță interesele, precum și a dezvolta și implementa inovații

Referințe:

1. <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=368> (accesat 12.09.2019).
2. Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, nr.259 din 15.07.2004.
3. Legea nr.226 din 01.11.2018 cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare.
4. Strategia inovțională a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru Competitivitate”.
5. Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023.
6. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii 2012-2020.
7. Foia de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova.

CZU 001.895

EVOLUȚIA IMPLIMENTĂRII INOVAȚIILOR: ASPECT METODOLOGIC

Babii Leonid, dr.hab. în economie, Universitatea de stat
din Bălți „Alec Russo”, leonid_babii@mail.ru

Începînd cu anii 2010, omenirea este martorul celei de a IV revoluții industriale. Prezența internetului, a tehnologiilor informaționale, accesul tuturor la produsele inteligente, contribuie la apariția celor mai diverse și eficiente inovații.

Inovațiile schimbă modul de viață, de muncă, de educație, de tratări medicale, etc. Spre deosebire de inovațiile apărute pe parcursul celor trei revoluții industriale precedente, inovațiile apar după o progresie geometrică. În consecință, unele inovații eficiente „azi” pot deveni moral depășite „mîine”. Moral depășite devin nu numai unele tehnologii din activitățile umane, dar și unele profesii, unele obiecte de studii.

Cu apariția inovațiilor, oricît de eficiente acestea nu ar fi, pot apărea și noi maladii, ca de exemplu, dependența unor copii de jocurile la calculator.